

אבנזה

(Ebensee). מחנה-משנה של מאוטהאוזן. המחנה הוקם ב-18 בנובמבר 1943 במרחק של כארבעה קילומטרים מהעיירה אבנזה, במחוז זלצקמרגוט (Salzkammergut) לרגלי האלפים באוסטריה עילית. המחנה נועד לשם בניית מערכת מנהרות בצלע ההר לשכן בהן מפעל לפיתוח טילים. חלק קטן של המנהרות שהושלמו היו באורך של 250 מטר לעומק ההר, מדופנות בטון, ובגובה של כמה קומות.

במחנה היו 32 צריפי מגורים ומבני-שירותים, ובכללם משרפה. רוב האסירים הגיעו מהמחנה הראשי וממחנות-משנה אבנזה 18,437 אסירים. המפקד הראשון של המחנה היה ס"ס אוברשטורמפירר אוטו רימר. במאי 1944 הועבר רימר מתפקידו לאחר שירה בהיותו שיכור בקבוצת אסירים שחזרה מהעבודה והרג תשעה מהם. במקומו נתמנה ס"ס האופטשטורמפירר אנטון גאנץ. מפקד מחנה האסירים היה קצין ס"ס אלפונס בנדלה. זקן-המחנה היה מאגנוס, פושע גרמני מועד, לפני-כן מילא תפקיד זה במחנה הראשי של מאוטהאוזן. שני סגניו היו אף הם פושעים מועדים, ויחדיו השליטו טרור בקרב האסירים. רשם המחנה היה קמיל שולטס, אסיר מלוקסמבורג, והודות לו נשתמר ספר הנספים של אבנזה.

האסירים היו בני לאומים רבים. בלטו ביניהם רוסים, יוגוסלבים, וצרפתים. ממלאי תפקידים אחדים היו גרמנים, ספרדים וצ'כים.

בתחילת יוני הגיעו היהודים הראשונים לאבנזה. בגלל התנאים הקשים והיחס האכזרי כלפיהם היתה התמותה ביניהם גבוהה בהרבה מהתמותה בקרב אסירים לא-יהודיים. עוד בתחילת 1945 הוגבר קצב העבודה בחפירת המנהרות, ולשם כך הובאו משלוחי אסירים וביניהם מספר רב של יהודים. באמצע אפריל התחילו להגיע לאבנזה אסירים שהועברו מן המחנות המפונים שהיו מסונפים למחנה מאוטהאוזן. גם 7,401 אסירי מחנה מלק הגיעו לאבנזה בשלושה משלוחים. הצפיפות במחנה עלתה, ועמה הורעו בהרבה תנאי התברואה והופחתו מנות המזון. בצריף מספר 23, שבו רוכזו אסירים תשושים, אירעו מקרי קניבליזם. מאותו צריף הוצאו מדי יום כ-80 גוויות. התמותה במחנה עלתה מאוד והמשרפות לא הספיקו לשרוף את כול הגוויות. החולים גויסו לחפירת שוחות, ולתונן הושלכו הגוויות וכוסו בשכבת אדמה דקה. בחודש אפריל בלבד מתו 4,547 מכלל 16,000 אסירים שהיו אז באבנזה. ב-30 באפריל שוחררו מרבית האסירים הגרמנים והיציאה לעבודה הופסקה. ב-5 במאי בשעת מפקד דרש מפקד המחנה גאנץ מהאסירים להיכנס למנהרה מספר 5 'כדי שלא להיפגע מאש הקרבות'. האסירים סירבו, והוא ומלוויו, ואחריהם כול אנשי הס"ס, עזבו את שטח המחנה. הפיקוח על המחנה נמסר לידי יחידת משמר מקומית. למחרת, ב-6 במאי, הגיעה לאבנזה יחידת החלוץ של צבא ארצות-הברית, והמחנה שוחרר.

בפתח מנהרה מספר 5 נמצא קטר שמיכל המים שלו היה מלא חומר נפץ, והוא נועד כנראה לפיצוץ המנהרה שלתוכה עמדו להקהיל את כול האסירים. בחישוב משוער ניתן לקבוע את מספר הנספים במחנה אבנזה בכ- 11,000 נפש.